

The Mediating Role of Perceived Social Support in the Relationship between Loneliness with Virtual Social Networks Addiction

Sepideh Talebzadeh¹, Hasan Ahadi^{2,*}, Mastooreh Sedaghat³, Javad Khalatbari⁴, Taher Tizdast⁴

¹ Ph.D. Student in Psychology, UAE Branch, Islamic Azad University, Dubai, United Arab Emirates

² Professor, Department of Psychology, UAE Branch, Islamic Azad University, Dubai, United Arab Emirates

³ Assistant Professor, Department of Psychology, Islamic Azad University, South Tehran Branch, Tehran, Iran

⁴ Associate Professor, Department of Psychology, Tonekabon Branch, Islamic Azad University, Tonekabon, Iran

ARTICLE INFO

Article History

Received: 9 Apr 2024

Revised: 9 Mar 2025

Accepted: 14 Mar 2025

Available online: 24 May 2025

Article Type: Research Article

Keywords

Virtual social networks addiction; Loneliness; Perceived social support

Corresponding Author*

Hassan Ahadi received his Ph.D. in Psychology from France at the University of Paris. Currently, he is retired from Allameh Tabatabai University and visiting professor, department of psychology, UAE branch, Islamic Azad University, Dubai, United Arab Emirates. His research interests are in needs assessment based on the lack of applied research. For correspondence regarding this article, contact University of Science and Research, Faculty of Humanities, North Second Floor.

ORCID: 0000-0001-6797-4203

E-mail: drahadi5@kiaau.ac.ir

doi: 10.29252/bjcp.18.2.24

ABSTRACT

The purpose of the present study was to investigate structural models of virtual social networks addiction based on loneliness with mediator role of perceived social support in students. The present research is correlation. The statistical population was all female students of first and second secondary school in Karaj city in academic year of 2023-2024. The sample size was selected based on Kline model (2023) and with convenience sampling (online method) of 400 students. Data collection tools included the networking addiction scale (SNAS) of Griffiths (2005), University of California, Los Angeles-loneliness scale, version 3 (UCLA LS3) of Russell (1996) and multidimensional perceived social support scale (MSPSS) of Zimet and et al. (1988). Statistical analysis of data was performed using SPSS and AMOS-28 software. The findings showed that the direct effect of loneliness and perceived social support were significant on virtual social networks addiction. Also, the results showed that perceived social support has a mediating role in relationship between loneliness with virtual social networks addiction. Also, proposed model had an acceptable fitness to the data (RMSEA=0/050, P-value<0/05) and analyses also revealed that %82 of variance of virtual social networks addiction was explained by loneliness through the mediating role of perceived social support. Therefore, based on the results of this research, it is suggested that the relationship between these variables should be taken into consideration in interventions addiction to social networks.

Citation: Talebzadeh, S., Ahadi, H., Sedaghat, M., Khalatbari, J. & Tizdast, T (2023/1402). The Mediating Role of Perceived Social Support in the Relationship between Loneliness with Virtual Social Networks Addiction. *Contemporary Psychology*, 18(2), 24-36. Doi: 10.29252/bjcp.18.2.24

نقش میانجی حمایت اجتماعی ادراک شده در رابطه بین احساس تنهایی و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی

سپیده طالب‌زاده^۱، حسن احدی^{۲*}، مستوره صداقت^۳، جواد خلعتبری^۴، طاهر تیزدست^۴

^۱ دانشجوی دکتری تخصصی روانشناسی، واحد امارات، دانشگاه آزاد اسلامی، دبی، امارات متحده عربی

^۲ استاد، گروه روان‌شناسی، واحد امارات، دانشگاه آزاد اسلامی، دبی، امارات متحده عربی

^۳ استادیار، گروه روان‌شناسی، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

^۴ دانشیار، گروه روان‌شناسی، واحد تنکابن، دانشگاه آزاد اسلامی، تنکابن، ایران

اطلاعات مقاله

دریافت: ۲۱ فروردین ۱۴۰۳

اصلاح نهایی: ۱۹ اسفند ۱۴۰۳

پذیرش: ۲۴ اسفند ۱۴۰۳

انتشار آنلاین: ۳ خرداد ۱۴۰۴

نوع مقاله: مقاله پژوهشی

کلیدواژه‌ها

اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی؛ احساس تنهایی؛ حمایت اجتماعی ادراک شده.

نویسنده مسئول*

حسن احدی، درجه دکتری خود را در رشته روان‌شناسی از فرانسه، دانشگاه پاریس دریافت کرده‌است. در حال حاضر او بازنشسته دانشگاه علامه طباطبائی و استاد مدعو، گروه روان‌شناسی، واحد امارات، دانشگاه آزاد اسلامی، دبی، امارات متحده عربی است. علایق پژوهشی او نیازسنجی مبتنی بر کمبود پژوهش‌های کاربردی است. برای مکاتبه در مورد این مقاله با دانشگاه علوم و تحقیقات، دانشکده علوم انسانی، طبقه دوم شمالی تماس داشته باشید.

ارکید: ۴۲۰۳-۶۷۹۷-۰۰۰۱-۰۰۰۰-۰۰۰۰

پست الکترونیکی: drahadi5@kiauo.ac.ir

چکیده

هدف از پژوهش حاضر بررسی نقش میانجی حمایت اجتماعی ادراک شده در رابطه بین احساس تنهایی با اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی بود. مطالعه حاضر از نوع همبستگی بود. جامعه آماری کلیه دانش‌آموزان دختر دوره متوسطه اول و دوم شهر کرج در سال تحصیلی ۲۰۲۲-۲۰۲۳ بودند. حجم نمونه بر اساس مدل کلاین (۲۰۲۳) و با روش نمونه‌گیری در دسترس (شیوه آنلاین) ۴۰۰ نفر انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌های پژوهش شامل پرسش‌نامه اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی (SNAS) گریفیت (۲۰۰۵)، مقیاس احساس تنهایی (UCLALS3) راسل (۱۹۹۶) و مقیاس چندبعدی حمایت اجتماعی ادراک شده (MSPSS) زیمت و همکاران (۱۹۸۸) بود. تحلیل آماری داده‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS و AMOS نسخه ۲۸ انجام گرفت. یافته‌های پژوهش نشان داد که اثرات مستقیم احساس تنهایی و حمایت اجتماعی ادراک شده بر اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی معنادار بود. همچنین نتایج نشان داد که حمایت اجتماعی ادراک شده در رابطه بین احساس تنهایی با اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی نقش میانجی و معنادار دارد. همچنین مدل نهایی پژوهش از برازش مطلوبی برخوردار بود ($RMSEA=0/05$ و $P-value<0/05$) و ۸۲ درصد اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی به وسیله احساس تنهایی با نقش میانجی حمایت اجتماعی ادراک شده تبیین می‌شود. بنابراین بر اساس نتایج این پژوهش پیشنهاد می‌شود که رابطه بین این متغیرها در مداخله‌های مرتبط با اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مورد توجه قرار گیرد.

مقدمه

از این طریق فرصت‌هایی را برای افراد فراهم می‌کند تا خود را در شبکه‌های اجتماعی تبلیغ کنند (کاپلان و هیق، ۲۰۰۷). همچنین می‌توان گفت که میلیون‌ها کاربر شبکه‌های اجتماعی در طول دو دهه گذشته به شبکه‌های اجتماعی مجازی وابسته شده‌اند که بر زندگی آنها چه از نظر جسمی و چه از نظر روان‌شناختی تأثیر منفی گذاشته‌است (ساکیب و امین، ۲۰۲۴). همچنین می‌توان گفت که در طول دو دهه گذشته، علاقه فزاینده‌ای به تأثیر استفاده از اینترنت و شبکه‌های اجتماعی، هم در سطوح فردی و هم در سطح

پلتفرم‌های شبکه‌های اجتماعی مناطق مجازی هستند که افراد می‌توانند پروفایل‌های مجازی خود را ایجاد کنند و با علایق مشترک دوست شوند. با ادغام شبکه‌های اجتماعی در زندگی روزمره افراد، پتانسیل تأثیرگذاری بر بسیاری از بخش‌های رفتار انسان را دارند (هوسین و همکاران، ۲۰۲۰). به گفته آندریسن (۲۰۱۵)، اجتماعی شدن در این محیط مجازی برای افراد مدرن یک رفتار «عادی» است. افراد می‌توانند با ایجاد صفحه‌های (پروفایل) شبکه‌های اجتماعی و ارتباط با دیگرانی که علایق مشترک دارند، در زندگی واقعی با دیگران تعامل داشته باشند (گریفیت و همکاران، ۲۰۱۴). تعامل با افراد دیگر

ناشی می‌شود که روابط اجتماعی فرد ناقص است (هاکلی و کاپیو، ۲۰۱۰).

همچنین می‌توان گفت که تنهایی یک تجربه ذهنی^۷ است و مستقل از انزوای عینی^۸ است. افرادی که از نظر اجتماعی منزوی هستند ممکن است احساس تنهایی نکنند و افرادی که ارتباطات اجتماعی زیادی دارند ممکن است احساس تنهایی کنند. به عبارت دیگر، خیلی به کمیت ارتباطات اجتماعی مربوط نمی‌شود، بلکه به کیفیت آنها مربوط می‌شود (فوماگالی و همکاران، ۲۰۲۱). بر اساس نتایج پژوهش‌ها، احساس تنهایی با استفاده غیرعادی و غیرمعمول از شبکه‌های اجتماعی مجازی به طور مثبت و معناداری در ارتباط است (ژانگ و همکاران، ۲۰۲۲). با توجه به اینکه در مطالعات اخیر نقش متغیرهای احساس تنهایی (یویاروگلو و همکاران، ۲۰۲۲؛ ژانگ و همکاران، ۲۰۲۲) بر اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی به اثبات رسیده است، لذا لزوم بررسی نقش متغیرهای میانجی دخیل در این رابطه بیشتر می‌شود.

به بیانی دیگر متغیرهای میانجی دخیل در رابطه احساس تنهایی با اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مشخص نشده‌است، که در این پژوهش به بررسی حمایت اجتماعی ادراک شده^۹ به عنوان متغیر میانجی در روابط بین متغیرهای ذکر شده پرداخته شده‌است. به طوری که می‌توان گفت که حمایت اجتماعی ادراک شده به طور معناداری با اعتیاد دیجیتال و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی همبستگی مثبت و معنادار دارد و حمایت اجتماعی ادراک شده به طور معنی‌داری اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی را پیش‌بینی می‌کند (کایا و همکاران، ۲۰۲۳). از سوی دیگر می‌توان گفت که بررسی نقش متغیر میانجی باعث ایجاد بینشی جدید در سبب‌شناسی و کمک به درمان مؤثرتر اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی در دانش‌آموزان می‌شود. در این ارتباط به نظر می‌رسد، افرادی که احساس تنهایی بالاتر دارند (یورام و ساکالسکی، ۲۰۲۲)، به این دلیل این احساس تنهایی از زمان خود در استفاده از شبکه‌های اجتماعی مدیریت ضعیف‌تری را از خود نشان می‌دهند (امین و همکاران، ۲۰۲۲).

بر اساس آنچه گفته شد لزوم بررسی نقش متغیرهای میانجی دخیل در رابطه بین حمایت اجتماعی ادراک شده با اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی بیشتر می‌شود. به بیانی دیگر در پژوهش‌ها قبلی نقش متغیرهای میانجی در رابط بین این دو متغیر مورد بررسی قرار نگرفته است. همچنین در اهمیت و ضرورت کاربردی پژوهش می‌توان

اجتماعی وجود داشته است. تا ژانویه ۲۰۲۱، بیش از ۴/۵ میلیارد نفر در سراسر جهان از اینترنت و فضای مجازی استفاده می‌کردند (مورتا و همکاران، ۲۰۲۲). بنابراین، جای تعجب نیست که توجه زیادی به نحوه، میزان، چرایی و پیامدهای استفاده افراد از اینترنت و شبکه‌های اجتماعی شده‌است (لوپز-گیل و همکاران، ۲۰۲۳) و نکته مهم این است که نگرانی فزاینده‌ای در مورد اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی^۱ وجود دارد (فلگو و همکاران، ۲۰۲۳). شبکه‌های اجتماعی به محبوب‌ترین ابزار برای برقراری ارتباط و تبادل اطلاعات تبدیل شده‌اند که منجر به اعتیاد به این شبکه‌های اجتماعی مجازی شده‌است (آپاریسیو-مارتینز و همکاران، ۲۰۲۰).

یکی از مدل‌های مهم اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی که در این پژوهش از آن استفاده شده‌است، نظریه مولفه‌ای گریفیث که مبتنی بر یک رویکرد زیستی روانی-اجتماعی است (گریفیث، ۲۰۰۵)، مهم‌ترین و پذیرفته‌شده‌ترین تلاش نظری در جهت توصیف این نوع اعتیاد است. طبق مدل گریفیث اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی در چارچوب اعتیادهای رفتاری قرار می‌گیرد و بر این اساس می‌توان اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی را پدیده‌ای متشکل از ۶ مولفه تغییر خلق^۲ (زمانی که استفاده از شبکه‌های اجتماعی موجب تغییر و بهبود خلق فرد می‌شود)، برجستگی^۳ (یعنی شبکه اجتماعی بر زندگی، افکار، احساس‌ها و رفتار کاربر مسلط می‌شود؛ حتی در مواقعی که مشارکت فعال در آنها ندارد)، تحمل^۴ (یعنی برای حفظ حال خوب، به مرور زمان استفاده از سایت‌های شبکه اجتماعی بیشتر و بیشتر شود)، نشانه‌های کناره‌گیری^۵ (هنگامی که فعالیت در شبکه اجتماعی محدود یا متوقف می‌شود، فرد علائم جسمی و احساسی ناخوشایندی را تجربه می‌کند)، تعارض^۶ (زمانی که این فعالیت باعث ایجاد تعارض در روابط یا سایر فعالیت‌های زندگی واقعی مانند تحصیلات، کار یا ارتباط‌ها می‌شود) و بازگشت^۷ (یعنی فرد معتاد به شبکه اجتماعی مجازی، پس از یک دوره خودداری و خودکنترلی، به سرعت به فعالیت افراطی در شبکه اجتماعی خود برمی‌گردد (شه‌نواز و رحمان، ۲۰۲۰). مطالعات نشان داده‌است که عوامل هیجانی همچون احساس تنهایی^۸ نقش اساسی در رفتار اعتیادآور در شبکه‌های اجتماعی دارند (ژانگ و همکاران، ۲۰۲۲؛ گونگ و همکاران، ۲۰۲۱؛ وانگ و همکاران، ۲۰۲۲). تنهایی به عنوان حالتی تفرآمیز تعریف می‌شود که از این ادراک^۹

⁷ relapse

⁸ loneliness

⁹ perception

¹⁰ subjective experience

¹¹ objective isolation

¹² perceived social support

¹ social networking sites addiction

² mood modification

³ salience

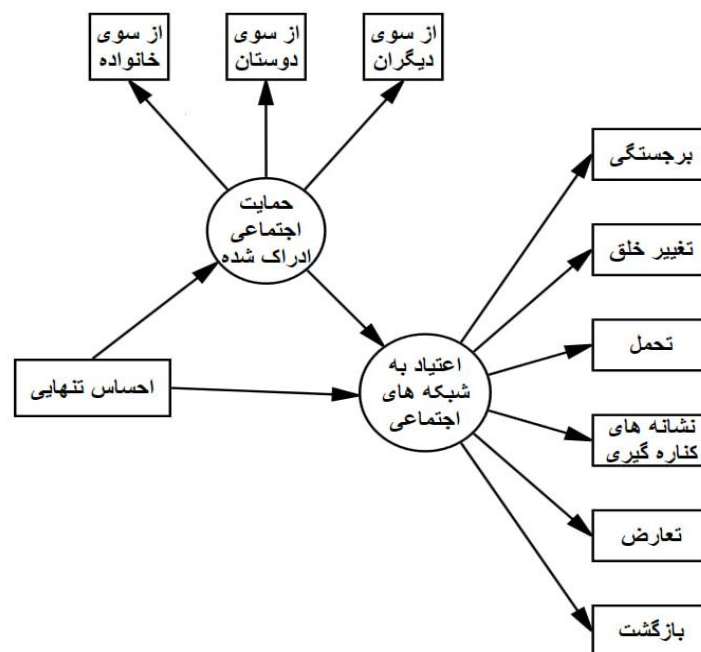
⁴ tolerance

⁵ withdrawal

⁶ conflict

استفاده کنند و بر نقش عوامل اجتماعی توجه ویژه‌ای داشته باشند. در صورتی که چنین پژوهش‌های انجام نشود نمی‌توان عوامل موثر بر اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی را شناخت و این عدم شناخت می‌تواند تاثیرهای منفی بر برنامه‌ریزی‌ها و همچنین بر برنامه‌های پیشگیری محور بر اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی داشته باشد. لذا در این پژوهش به این سوال پاسخ داده شده‌است که آیا حمایت اجتماعی ادراک شده رابطه بین احساس تنهایی با اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی نقش میانجی دارد؟

گفت که با توجه به مشکل‌هایی که اعتیاد به فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی برای دانش‌آموزان به وجود می‌آورد انجام پژوهش حاضر برای شناسایی عوامل موثر بر آن ضرورت دارد. لذا انجام این پژوهش می‌تواند به شناخت عوامل موثر بر اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی در دانش‌آموزان منجر شود و نتایج آن برای مسئولان سازمان آموزش و پرورش و مدارس متوسطه دارای کاربرد و تلویحات مهمی است که از نتایج این پژوهش در برنامه‌ریزی‌های خود در جهت کاهش پیامدهای ناشی از اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی در دانش‌آموزان

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

روش

شرکت‌کنندگان

پاسخ‌نامه‌ها حجم نمونه ۴۰۰ نفر به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شد. تحصیل در مقطع متوسطه؛ دامنه سنی ۱۴ تا ۱۸ سال و نداشتن اختلال‌های روان‌شناختی به گزارش خود شرکت‌کننده از ملاک‌های ورود به پژوهش بود و ناقص بودن پاسخ‌نامه سوال‌های پرسش‌نامه، سوء مصرف مواد مخدر و دخانیات و داشتن اختلال‌های روان‌شناختی و بیماری‌های جسمانی خاص از ملاک‌های خروج از پژوهش بود.

این مطالعه توصیفی-همبستگی از نوع مدل‌یابی معادلات ساختاری بود. جامعه آماری کلیه دانش‌آموزان دختر دوره متوسطه اول و دوم (۱۴ تا ۱۸ ساله) شهر کرج در سال تحصیلی ۲۰۲۲-۲۰۲۳ بودند. با وجود آنکه در مورد حجم نمونه لازم برای تحلیل عاملی و مدل‌یابی معادلات ساختاری توافق کلی وجود ندارد، اما به زعم بسیاری از پژوهشگران حداقل حجم نمونه لازم ۲۰۰ است. کلاین (۲۰۲۳) نیز معتقد است برای هر متغیر ۲۰ نمونه لازم است، بنابراین، در پژوهش حاضر بر مبنای پیشنهاد کلاین و با احتساب احتمال ریزش برخی

ابزار سنجش

پرسش‌نامه/اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی^۱: این پرسش‌نامه توسط گریفیث (۲۰۰۵) تدوین شده است و شامل ۲۱ سوال و ۶ خرده مقیاس برجستگی با سوال‌های ۱، ۲، ۳ و ۴؛ تغییر خلق با سوال‌های ۵، ۶ و ۷؛ تحمل با سوال‌های ۸، ۹ و ۱۰؛ نشانه‌های کناره‌گیری با سوال‌های ۱۱، ۱۲، ۱۳ و ۱۴؛ تعارض با سوال‌های ۱۵، ۱۶ و ۱۸؛ بازگشت با سوال‌های ۱۸، ۱۹، ۲۰ و ۲۱ را اندازه‌گیری می‌کند (شه‌نواز و رحمان، ۲۰۲۰). هر سوال در یک طیف لیکرت از ۱ تا ۵ نمره گذاری می‌شود. سوال‌های به ترتیب زیر نمره گذاری می‌شوند به این صورت که به گزینه به ندرت نمره ۱، گاه گاهی نمره ۲، غالباً نمره ۳، به کرات نمره ۴ و همیشه نمره ۵ تعلق می‌گیرد. در یک پژوهش ویژگی‌های روان‌سنجی آن را بررسی کردند و روایی مقیاس با روش تحلیل عاملی بررسی و مقادیر نسبت کای اسکوتر به درجه آزادی، شاخص نیکویی برازش تعدیل شده یا انطباقی^۲ (AGFI)، شاخص برازش مقایسه‌ای^۳ (CFI) و خطای ریشه مجذور میانگین تقریب^۴ (RMSEA) به ترتیب ۲/۷۱۰، ۰/۹۰۰، ۰/۹۳۰ و ۰/۰۷۰ به دست آمد و روایی همگرایی آن نیز بررسی و ضرایب شاخص میانگین واریانس استخراج شده (AVE)^۵ برای برجستگی ۰/۵۱، تغییر خلق ۰/۵۶، تحمل ۰/۵۴، نشانه‌های کناره‌گیری ۰/۶۰، تعارض ۰/۵۰ و بازگشت ۰/۶۶ به دست آمد (شه‌نواز و رحمان، ۲۰۲۰). همچنین برای بررسی پایایی مقیاس از ضریب پایایی ترکیبی (CR)^۶ استفاده شد که ضرایب برای برجستگی ۰/۸۱، تغییر خلق ۰/۷۹، تحمل ۰/۷۸، نشانه‌های کناره‌گیری ۰/۸۶، تعارض ۰/۷۵ و بازگشت ۰/۸۹ گزارش شد (شه‌نواز و رحمان، ۲۰۲۰). در پژوهش حاضر برای اجرای تحلیل عاملی اکتشافی، قابلیت این روش با آزمون کایزر-مایر-اولکین^۷ و آزمون کرویت بارتلت^۸ مورد بررسی قرار گرفت.

مقدار آزمون کایزر-مایر-اولکین (۰/۹۳) نشان از کفایت حجم نمونه برای اجرای تحلیل عاملی داشت. همچنین معناداری آزمون کرویت بارتلت (۵۷۵/۸ و $\text{sig}=0/001$)، نشان داد که سوال‌های مقیاس توانایی عامل شدن را دارا هستند و در مجموع ۷۶/۴۸ درصد از واریانس کل را تبیین می‌کند. همچنین در پژوهش حاضر تحلیل عاملی تاییدی آن نیز بررسی و مقادیر نسبت کای اسکوتر به درجه

آزادی، شاخص نیکویی برازش تعدیل شده یا انطباقی (AGFI)، شاخص برازش مقایسه‌ای (CFI) و خطای ریشه مجذور میانگین تقریب (RMSEA) به ترتیب ۲/۶۵۰، ۰/۹۰۲، ۰/۹۴۵ و ۰/۰۵۵ به دست آمد. افزون بر این در پژوهش حاضر برای بررسی پایایی از آلفای کرونباخ استفاده شد که ضریب پایایی برای برجستگی ۰/۸۲، تغییر خلق ۰/۸۶، تحمل ۰/۷۵، نشانه‌های کناره‌گیری ۰/۸۱، تعارض ۰/۷۶ و بازگشت ۰/۸۲ و کل سوال‌های باهم ۰/۷۱ به دست آمد.

مقیاس احساس تنهایی-نسخه سوم^۹: این مقیاس توسط راسل (۱۹۹۶) تدوین شده است و شامل ۲۰ سوال است و نمره‌گذاری مقیاس در طیف لیکرت ۴ درجه‌ای صورت می‌گیرد به این صورت که هرگز ۱ نمره، به ندرت ۲ نمره، گاهی ۳ نمره، همیشه ۴ نمره تعلق می‌گیرد (آلفونسی و همکاران، ۲۰۲۳). سوال‌های ۱، ۴، ۵، ۶، ۹، ۱۰، ۱۵، ۱۶، ۱۹ و ۲۰ به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. به این صورت که هرگز ۴ نمره، به ندرت ۳ نمره، گاهی ۲ نمره، همیشه ۱ نمره داده می‌شود. دامنه نمره‌ها بین ۲۰ تا ۸۰ نمره است و نمره میانگین ۵۰ است که نمره بالاتر از میانگین بیانگر شدت بیشتر احساس تنهایی است (لیم و همکاران، ۲۰۲۰). سازنده مقیاس ویژگی‌های روان‌سنجی آن را بررسی کرده است و برای پایایی آن از آلفای کرونباخ استفاده و ضرایب کرونباخ در دامنه ۰/۸۹ و ۰/۹۴ به دست آمده است و روایی همگرایی با مقیاس تنهایی افتراقی^{۱۰} اشمیت و سرما (۱۹۸۳) ضریب ۰/۷۲ و معنادار در سطح ۰/۰۱ گزارش کرده است (راسل، ۱۹۹۶). در داخل این پرسش‌نامه هنجاریابی و برای پایایی آن از آلفای کرونباخ استفاده شد که ضریب ۰/۸۹ گزارش شد و از ضریب همبستگی میان گزارش افراد از تداوم احساس تنهایی آنها و نمره آنها در مقیاس احساس تنهایی ضریب همبستگی ۰/۵۵ و معنادار در سطح ۰/۰۱ به دست آمد که از این شاخص به عنوان روایی همگرایی مقیاس استفاده شد (بحرایی و همکاران، ۱۳۸۵).

در پژوهش پایایی مقیاس بررسی شد که ضریب آلفای کرونباخ کل سوال‌های ۰/۸۸ و همبستگی درونی بین سوال‌های و کل مقیاس در دامنه ۰/۳۵ تا ۰/۵۹ و معنادار در سطح ۰/۰۱ به دست آمد (دوراک و همکاران، ۲۰۲۳). در یک پژوهش دیگر آلفای کرونباخ ۰/۸۶ گزارش شد که نشان دهنده پایایی مقیاس احساس تنهایی است (گومز و واتسون، ۲۰۲۳). در پژوهش حاضر برای اجرای تحلیل عاملی اکتشافی، قابلیت این روش با آزمون کایزر-مایر-اولکین و آزمون کرویت بارتلت مورد بررسی قرار گرفت. مقدار آزمون کایزر-مایر-

⁷ kaiser-meyer-olkin test

⁸ bartlett spherical test

⁹ university of california, los angeles- loneliness scale, version 3

¹⁰ differential loneliness scale

¹ social networking addiction scale

² adjusted goodness of fit index

³ comparative fit index

⁴ root mean square error of approximation

⁵ average variance extracted

⁶ composite reliability

اجرای تحلیل عاملی اکتشافی، قابلیت این روش با آزمون کایزر-مایر-اولکین و آزمون کرویت بارتلت مورد بررسی قرار گرفت. مقدار آزمون کایزر-مایر-اولکین (۰/۹۰) نشان از کفایت حجم نمونه برای اجرای تحلیل عاملی داشت. همچنین معناداری آزمون کرویت بارتلت (۴۵۷/۵ و $\text{sig}=0/001$)، نشان داد که سوال‌های مقیاس در مجموع ۷۳/۷۳ درصد از واریانس کل را تبیین می‌کند. همچنین در پژوهش حاضر تحلیل عاملی تاییدی آن نیز بررسی و مقادیر نسبت کای اسکوتر به درجه آزادی، شاخص نیکویی برازش تعدیل شده یا انطباقی (AGFI)، شاخص برازش مقایسه‌ای (CFI) و خطای ریشه مجذور میانگین تقریب (RMSEA) به ترتیب ۲/۲۱۱، ۰/۹۰۴، ۰/۹۳۶ و ۰/۰۳۵ به دست آمد. افزون بر این در پژوهش حاضر برای بررسی پایایی از آلفای کرونباخ استفاده شد که ضریب پایایی ۰/۹۰ به دست آمد.

مقیاس چندبعدی حمایت اجتماعی/ادراک شده^۱: این مقیاس توسط زیمت و همکاران (۱۹۸۸) تدوین شده‌است و شامل ۱۲ سوال و سه خرده مقیاس حمایت دریافت شده از سوی خانواده^۲ با سوال‌های ۳، ۴، ۸ و ۱۱؛ حمایت اجتماعی دریافت شده از سوی دوستان^۳ با سوال‌های ۶، ۷، ۹ و ۱۲؛ حمایت اجتماعی دریافت شده از سوی دیگران^۴ با سوال‌های ۱، ۲، ۵ و ۱۰ را اندازه‌گیری می‌کند. نمره‌گذاری پرسش‌نامه در طیف لیکرت ۵ درجه‌ای است به این صورت که به شدت مخالف ۱ نمره، مخالف ۲ نمره، نظری ندارم ۳ نمره، موافق ۴ نمره و به شدت موافق ۵ نمره تعلق می‌گیرد. سازندگان مقیاس ویژگی‌های روان‌سنجی آن را بررسی و پایایی کرونباخ آن برای کل مقیاس ۰/۸۸ و برای خرده مقیاس خانواده ۰/۸۷، دوستان ۰/۸۵ و دیگران ۰/۹۱ گزارش شد و ضریب بازآزمایی بررسی و ضریب همبستگی برای کل مقیاس ۰/۸۵ و ضریب همبستگی برای خرده مقیاس‌های خانواده ۰/۸۵، دوستان ۰/۷۵ و دیگران ۰/۷۲ و معنادار در سطح ۰/۰۱ به دست آوردند (زیمت و همکاران، ۱۹۸۸). در داخل ایران برای بررسی پایایی مقیاس از آلفای کرونباخ استفاده شده است که ضریب کل سوال‌ها و خرده مقیاس‌ها در دامنه ۰/۸۷ تا ۰/۹۲ گزارش شده‌است (سقزی و همکاران، ۲۰۲۰).

در سایر پژوهش‌های انجام شده در ایران آلفای کرونباخ برای کل سوال‌های ۰/۸۶ به دست آمده‌است (پوراسعمیل نیازی و همکاران، ۲۰۲۲). در خارج از کشور برای بررسی پایایی مقیاس از آلفای کرونباخ استفاده شده که ضریب کل سوال‌های ۰/۹۰ گزارش شده‌است (تسلیکا و همکاران، ۲۰۱۹). همچنین در پژوهش‌های دیگر، ضرایب آلفای کرونباخ برای خانواده، ۰/۸۱، دوستان ۰/۸۷ و دیگران ۰/۹۱ (هلفلدت و همکاران، ۲۰۲۰) و ضرایب در دامنه بین ۰/۸۴ تا ۰/۹۲ (پنانت و همکاران، ۲۰۲۰) و ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۲ به دست آمد (ینن و کارکیت، ۲۰۲۳). در پژوهش حاضر برای

شیوه اجرا

برای گردآوری داده‌ها از دو روش میدانی و کتابخانه‌ای استفاده شد. به این صورت که پرسش‌نامه توسط دانشجوی دکترا در قالب رساله دکترا خود اقدام به اجرای پرسش‌نامه‌ها بر دانش‌آموزان دختر دوره متوسطه اول و دوم (۱۴ تا ۱۸ ساله) شهر کرج در سال تحصیلی ۲۰۲۲-۲۰۲۳ نمودند. ترتیب پرسش‌نامه‌ها ابتدا اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی، احساس تنهایی و حمایت اجتماعی ادراک شده بود که در قالب یک لینک آنلاین در اختیار دانش‌آموزان قرار گرفت. مدت زمان پاسخ‌گویی به سوال‌های ۲۵ دقیقه بود. پس از دادن آگاهی در مورد هدف پژوهش، نحوه اجرا، اصل رازداری، حق انتخاب برای همکاری و حق انصراف در حین پاسخ به سوال‌های، پرسش‌نامه‌ها بر روی دانش‌آموزان اجرا شد. همچنین توضیح هدف پژوهش، دادن اطمینان از اینکه پاسخ‌نامه آنها به صورت گروهی تحلیل می‌شود از اصول اخلاقی رعایت شده در این پژوهش بود. این مقاله دارای کد اخلاق به شناسه IR.IAU.SRB.REC.1402.068 از کارگروه/کمیته اخلاق در پژوهش دانشگاه آزاد اسلامی است. بعد از گردآوری داده‌ها پرسش‌نامه‌های پاسخ‌های آزمودنی‌ها تحلیل شد. برای تحلیل داده‌ها در سطح توصیفی از میانگین و انحراف استاندارد و در سطح استنباطی جهت بررسی روابط بین متغیرها از ضریب همبستگی پیرسون و مدل‌یابی معادلات ساختاری^۵ استفاده شد. نرم افزار تحلیل داده‌ها برنامه SPSS و AMOS نسخه ۲۸ بود.

^۴ significant other's

^۵ structural equation model

^۱ multidimensional perceived social support scale

^۲ family

^۳ friends

نتایج

هدف این پژوهش بررسی نقش میانجی حمایت اجتماعی ادراک شده در رابطه بین احساس تنهایی با اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی بود که ابتدا به بررسی یافته‌های جمعیت شناختی، سپس به بررسی توصیف متغیرهای پژوهش و در نهایت به بررسی مدل پژوهش با روش مدل‌یابی معادلات ساختاری پرداخته شد. تمامی افراد شرکت‌کننده در این پژوهش دختران دوره اول و دوم متوسطه مشغول به تحصیل بودند. ۱۹۴ نفر (۴۸/۵ درصد) دوره اول متوسطه و ۲۰۶ نفر (۵۱/۵ درصد) دوره دوم متوسطه بودند. میانگین دانش‌آموزان ۱۵/۶۶ و انحراف استاندارد سن ۱/۱۸۷ بود. برای سنجش نرمال بودن تک متغیره داده‌ها از مقادیر «چولگی» و «کشیدگی» استفاده شد که مقادیر آن در بازه ۲- تا ۲+ بود که نشان دهنده نرمال بودن تک متغیره توزیع نمره‌ها است (کالین، ۲۰۲۳). برای بررسی استقلال

خطاها از آزمون دوربین واتسون استفاده شد که نتایج نشان داد که آماره دوربین واتسون بین ۱/۵ الی ۲/۵ باید باشد که نشان دهنده استقلال خطاها است که در این پژوهش مقدار ۲/۶۵۱ به دست آمد. برای بررسی هم‌خطی چندگانه از ضریب تحمل و تورم واریانس استفاده شد که نتایج نشان داد که هیچ کدام از مقادیر آماره تحمل کوچک‌تر از حد مجاز ۰/۱ و هیچ کدام از مقادیر عامل تورم واریانس بزرگ‌تر از حد مجاز ۱۰ نیستند. برای بررسی نرمال بودن چندمتغیره داده‌ها از ضریب کشیدگی استاندارد شده «مردیا» و نسبت بحرانی استفاده شد که مقدار ضریب مردیا^۱ ۰/۹۹۱ و مقدار نسبت بحرانی ۰/۷۳۶ به دست آمد که نشان دهنده برقراری فرض نرمال بودن چندمتغیره توزیع نمره‌ها در این پژوهش است. در ادامه در جدول ۱ میانگین، انحراف استاندارد، نرمال بودن متغیرهای پژوهش و ماتریس همبستگی پیرسون آمده‌است.

جدول ۱. شاخص‌های توصیفی، نرمال بودن و ماتریس همبستگی بین متغیرهای پژوهش (ضریب در سطح ۰/۰۱ معنادار است).

متغیرهای پژوهش	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱- برجستگی	۱									
۲- تغییر خلق	۰/۶۹	۱								
۳- تحمل	۰/۶۵	۰/۳۹	۱							
۴- نشانه کناره‌گیری	۰/۴۹	۰/۴۳	۰/۶۵	۱						
۵- تعارض	۰/۵۸	۰/۴۳	۰/۶۹	۰/۵۳	۱					
۶- بازگشت	۰/۶۰	۰/۵۰	۰/۶۱	۰/۵۳	۰/۴۹	۱				
۷- احساس تنهایی	۰/۷۲	۰/۵۲	۰/۳۹	۰/۵۲	۰/۵۲	۰/۳۹	۱			
۸- حمایت خانواده	-۰/۷۶	-۰/۶۱	-۰/۳۸	-۰/۴۰	-۰/۵۱	-۰/۳۲	-۰/۶۷	۱		
۹- حمایت ادوستان	-۰/۷۱	-۰/۵۰	-۰/۴۰	-۰/۴۳	-۰/۴۹	-۰/۵۱	-۰/۶۶	۰/۶۹	۱	
۱۰- حمایت دیگران	-۰/۷۵	-۰/۶۰	-۰/۴۲	-۰/۴۲	-۰/۳۹	-۰/۵۲	-۰/۶۵	۰/۶۵	۰/۶۷	۱
میانگین	۸/۳۲	۶/۴۴	۷/۱۸	۹/۸۰	۶/۴۰	۱۰/۳۸	۳۶/۹۸	۱۱/۲۸	۱۱/۹۰	۱۱/۰۶
انحراف استاندارد	۴/۰۲	۳/۶۳	۳/۷۰	۳/۲۴	۳/۳۹	۴/۴۷	۱۹/۰۵	۴/۹۵	۵/۵۱	۴/۵۸
کجی	۰/۴۷	۰/۴۰	۰/۴۱	۰/۵۶	۰/۵۲	۰/۳۷	۰/۶۱	-۰/۳۷	-۰/۲۴	-۰/۳۸
کشیدگی	-۱/۵۱	-۱/۷۰	-۱/۶۶	-۱/۴۶	-۱/۴۸	-۱/۴۳	-۱/۲۱	-۱/۷۰	-۱/۶۹	-۱/۷۳

مطلوب بودند و شاخص ریشه میانگین مجذور تقریب (RMSEA) باید زیر ۰/۰۸ باشد (کالین، ۲۰۲۳؛ رینگل و همکاران، ۲۰۲۰؛ الدهمادی و همکاران (۲۰۲۵)). همچنین ریشه میانگین مجذور باقی‌مانده^۳ (SRMR) به عنوان تفاوت بین همبستگی مشاهده شده و ماتریس همبستگی ضمنی مدل تعریف می‌شود. این شاخص امکان ارزیابی میانگین بزرگی اختلاف‌های بین همبستگی‌های مشاهده شده و مورد انتظار را به عنوان معیار مطلق معیار برازش (مدل) فراهم می‌کند (هنسل و همکاران، ۲۰۱۴).

جدول ۱ میانگین، انحراف استاندارد، نرمال بودن متغیرهای پژوهش و ماتریس همبستگی پیرسون را نشان می‌دهد. بین حمایت اجتماعی ادراک شده با اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی همبستگی منفی و معناداری وجود دارد ($P < ۰/۰۱$). بین احساس تنهایی با اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد ($P < ۰/۰۱$). در جدول ۲ شاخص‌های برازش مدل آمده‌است. در این پژوهش روش برآورد پارامتر، روش حداکثر درست نمایی^۲ (MLE) بود. بر اساس نتایج شاخص‌های برازش همگی

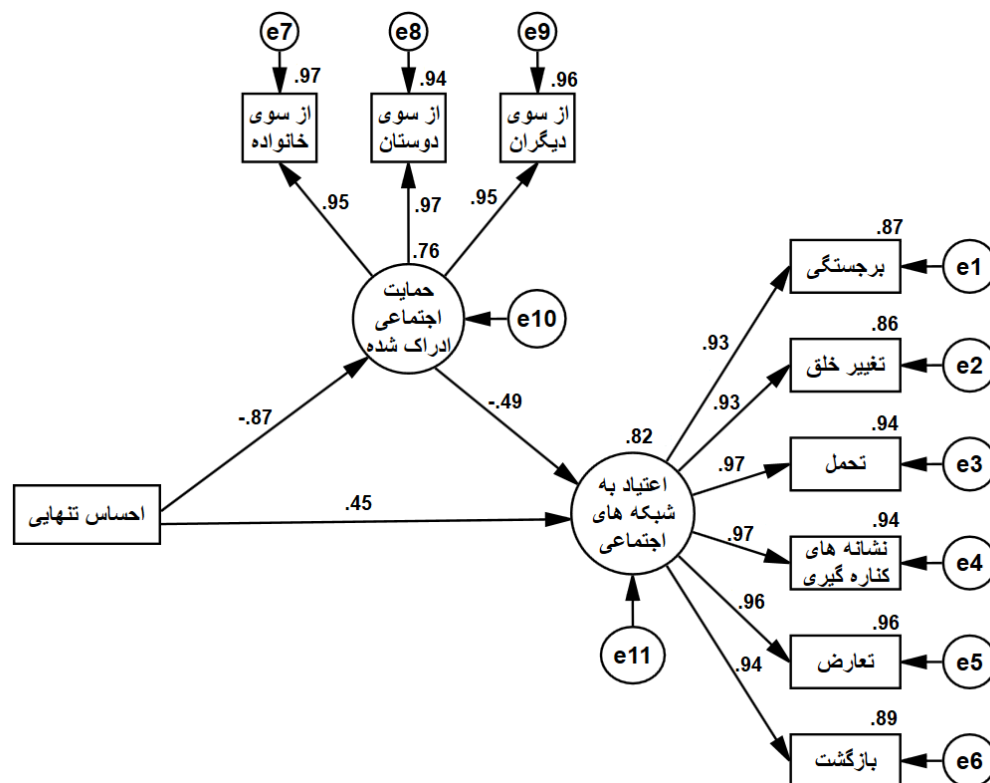
³ standardized root mean square residual¹ mardia² maximum likelihood estimation

جدول ۲. شاخص‌های برازندگی مدل پیشنهادی پژوهش

نوع شاخص	شاخص‌ها	مقدار به دست آمده	مقدار قابل قبول
شاخص‌های مطلق	کای دو	۶۵/۷۱۰	-
	درجه آزادی	۳۳	-
	نسبت کای دو به درجه آزادی	۱/۹۹۱	کمتر از ۳
شاخص‌های نسبی	سطح معناداری	۰/۰۰۱	-
	خطای ریشه مجذور میانگین تقریب (RMSEA)	۰/۰۵۰	کمتر از ۰/۰۸
	شاخص تقریب برازندگی (PCLOSE)	۰/۰۰۱	-
	شاخص ریشه میانگین مربعات باقی‌مانده استاندارد (SRMR)	۰/۰۶۱	کمتر از ۰/۰۸
	شاخص برازش مقایسه‌ای (CFI)	۰/۹۳۵	بیشتر از ۰/۹۰
	شاخص نیکویی برازش تعدیل شده یا انطباقی (AGFI)	۰/۹۴۲	بیشتر از ۰/۹۰
	شاخص شاخص توکر لویس (TLI)	۰/۹۱۲	بیشتر از ۰/۹۰
	شاخص برازش مقتصد (PCFI)	۰/۶۶۶	بیشتر از ۰/۶۰
	شاخص برازش هنجار شده مقتصد (PNFI)	۰/۶۷۰	بیشتر از ۰/۶۰
	شاخص برازندگی افزایشی (IFI)	۰/۶۶۴	بیشتر از ۰/۹۰
	شاخص نیکویی برازش (GFI)	۰/۹۳۹	بیشتر از ۰/۹۰
	شاخص برازش هنجار شده (NFI)	۰/۹۳۰	بیشتر از ۰/۹۰

بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که مدل با داده‌ها برازش بسیار خوبی داشته و متناسب است. همچنین فاصله اطمینان ۹۵ درصد اطراف شاخص RMSEA بین ۰/۰۴۷ و ۰/۰۵۳ قرار دارد که حاکی از وضعیت مطلوب برازش مدل است. در شکل ۲ میزان واریانس تبیین شده مدل ساختاری و نهایی پژوهش آمده است که مدل موردنظر ۸۲ درصد از اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی تبیین می‌شود.

اگر مقدار شاخص SRMR کمتر از ۰/۰۸ باشد (کابل و همکاران، ۲۰۲۵)، یا بر اساس منابعی دیگر از جمله الهامادی و همکاران (۲۰۲۵) که ذکر کردند، برای شاخص SRMR مقادیر کمتر از ۰/۰۵ نشان دهنده تناسب خود و مقادیر کمتر یا مساوی ۱۰ نشان دهنده تناسب قابل قبول است. مطابق نتایج میزان شاخص RMSEA معادل ۰/۰۵۰ و ریشه میانگین مجذور باقی‌مانده (SRMR) به میزان ۰/۰۲۱ به دست آمد؛

شکل ۲. مدل پیشنهادی پژوهش

جدول ۳. ضرایب مستقیم و غیر مستقیم استاندارد حاصل از بوت استروپ مدل برازش یافته پژوهش

معاداری	C.R.	S.E	Beta	مسیرهای مستقیم
۰/۰۰۱	۱۰/۰۹	۰/۰۱	۰/۴۵	احساس تنهایی ← اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی
۰/۰۰۱	-۱۰/۹۸	۰/۰۳	-۰/۴۹	حمایت اجتماعی ادراک شده ← اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی
معاداری	حد بالای ضرایب	حد پایین ضرایب	اثر غیرمستقیم	مسیر غیرمستقیم (ضرایب استاندارد)
۰/۰۰۱	-۰/۵۶	-۰/۳۰	۰/۵۲	احساس تنهایی ← حمایت اجتماعی ادراک شده ← اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی

به جای تسکین مشکل‌های اصلی خود، رفتارهای آسیب‌زا بیشتری در شبکه‌های اجتماعی مجازی از خود بروز دهند که این خود منجر به پیامدهای منفی مانند انجام ندادن تکالیف مدرسه در این نوجوانان می‌شود. لذا چنین نتایج منفی به واسطه استفاده زیاد از شبکه‌های اجتماعی دانش‌آموزان را فعالیت‌های اجتماعی سالم جدا کرده و آنان را به سوی تنهایی بیشتر سوق می‌دهد (کیم و همکاران، ۲۰۰۹).

همچنین دانش‌آموزانی که احساس تنهایی بالایی دارند، به علت نداشتن مهارت‌های اجتماعی کافی، از داشتن روابط رضایت‌بخش با همسالان محروم‌اند و کمبودهایی را در زمینه داشتن تعلق اجتماعی احساس می‌کنند، لذا برای جبران این کمبودها و دریافت بازخوردهای مطلوب از سوی همسالان، دیگران و اطرافیان خود، به شبکه‌های اجتماعی مجازی روی می‌آورند و به واسطه استفاده زیاد از آن به این فضا وابسته می‌شوند (نعامی و نوری ثمرین، ۲۰۱۶). از سوی دیگر دانش‌آموزانی که از احساس تنهایی رنج می‌برند و در روابط اجتماعی خود احساس صمیمیت ندارند، اغلب به دنبال جایگزینی برای روابط اجتماعی اکنون خود می‌گردند تا صمیمیت و محبت را از آن طریق دریافت نمایند و فضای مجازی بستر را برای جایگزینی روابط اجتماعی آنان مهیا می‌کند. لذا منطقی است گفته شود که بین احساس تنهایی و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی رابطه مستقیم وجود دارد.

همچنین نتایج نشان داد که ضریب استاندارد و مستقیم حمایت اجتماعی ادراک شده بر اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی معنادار بود. این نتیجه به دست آمده با نتایج پژوهش‌های پور نقاش تهرانی و خاکی صدیق (۲۰۲۲) و کایا و همکاران (۲۰۲۳) همسویی دارد. همچنین نتیجه غیرهمسو با این نتیجه به دست آمده وجود ندارد. در تبیین رابطه بین حمایت اجتماعی ادراک شده با اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی در دانش‌آموزان می‌توان گفت که حمایت اجتماعی برای هر فرد، ارتباطی امن به وجود می‌آورد که احساس امنیت، صمیمیت و نزدیکی ایجاد کرده، کشمکش‌های میان‌فردی را کاهش داده و در رویارویی با رخدادهای پرتنش زندگی، ایستادگی بیشتر ایجاد و نشانه افسردگی و پریشانی روان‌شناختی را کاهش می‌دهد. از آنجا که دانش‌آموزان با اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی ممکن است برای دوره‌های طولانی، از اینترنت و شبکه‌های اجتماعی مجازی استفاده کنند، خود را از سایر اشکال تماس اجتماعی منزوی می‌کنند و به جای رویدادهای

همان طور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود ضریب استاندارد و مستقیم احساس تنهایی ($\beta = 0/45$ و $sig = 0/001$) و حمایت اجتماعی ادراک شده ($\beta = -0/49$ و $sig = 0/001$) بر اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی اثر مستقیم و معنادار دارد. در ادامه جهت بررسی رابطه غیرمستقیم مدل پیشنهادی از روش بوت استروپ^۱ استفاده شد. نتایج روش بوت استروپ برای بررسی مسیرهای میانجی یا غیرمستقیم در جدول ۴ ارائه شده‌است.

برای آزمون معناداری اثر میانجی حمایت اجتماعی ادراک شده در رابطه بین احساس تنهایی با اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی از روش بوت استروپ با ۲۰۰۰ نمونه‌گیری مجدد استفاده شد. هر چقدر تعداد نمونه‌گیری‌ها بیشتر باشد، دقت پیش‌بینی نیز بالاتر می‌رود، به همین دلیل از ۲۰۰۰ نمونه‌گیری مجدد استفاده شد (کالین، ۲۰۲۳، میرز و همکاران، ۲۰۱۴؛ به نقل از عظیمی و همکاران، ۲۰۲۴). همچنین بر اساس نظر کالین (۲۰۲۳) که اظهار می‌دارد اگر دامنه برآوردهای حد پایین و حد بالا از صفر عبور نکند، اثر غیرمستقیم در نظر گرفته می‌شود. سطح اطمینان برای این فاصله اطمینان برابر ۰/۹۵ بود. بر این اساس، نتایج نشان داد که حمایت اجتماعی ادراک شده در رابطه بین احساس تنهایی با اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی نقش میانجی دارد (جدول ۳).

بحث

هدف از پژوهش حاضر بررسی نقش میانجی حمایت اجتماعی ادراک شده در رابطه بین احساس تنهایی با اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی بود. در وهله اول نتایج نشان داد که ضریب استاندارد و مستقیم احساس تنهایی بر اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی معنادار بود. این نتیجه به دست آمده با نتایج پژوهش‌ها یویاروگلو و همکاران (۲۰۲۲) و ژانگ و همکاران (۲۰۲۲) همسویی دارد. همچنین نتیجه غیرهمسو با این نتیجه به دست آمده وجود ندارد. در تبیین رابطه بین احساس تنهایی با اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی می‌توان گفت که یکی از اصلی‌ترین انگیزه‌های استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی در دانش‌آموزان رفع مشکل‌های روحی-اجتماعی مانند تنهایی است. نوجوانانی که تنها بوده و مهارت‌های اجتماعی خوبی ندارند می‌توانند

¹ bootstrap

مجازی روی می‌آورد و به واسطه استفاده زیاد از آن به این فضا اعتیاد پیدا می‌کنند. به همین دلیل است که حمایت اجتماعی ادراک شده می‌تواند در رابطه بین احساس با اعتیاد شبکه‌های اجتماعی مجازی در دانش‌آموزان دوره متوسطه نقش میانجی ایفا می‌کند.

علی‌رغم نقاط قوت این مطالعه، مانند بررسی فرآیندهای میانجی و جهت‌گیری اثرهای مستقیم و غیرمستقیم، نتایج این مطالعه باید با در نظر گرفتن برخی محدودیت‌ها تفسیر شود. اول، مطالعه حاضر از مقیاس‌ها و پرسش‌نامه‌های خودگزارشی استفاده کرد. یک محدودیت مهم دیگر در این پژوهش که باید به آن توجه کرد، عدم آگاهی در مورد نمونه فعلی یعنی دانش‌آموزان دختر دوره متوسطه اول و دوم (۱۴ تا ۱۸ ساله) شهر کرج بود. زیرا این مطالعه تنها سن و دوره تحصیلی را به عنوان ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مشخص کرد. لذا دامنه جامعه در مطالعه حاضر ممکن است سؤال‌آلاتی را در مورد تعمیم‌پذیری یافته‌های مطالعه ایجاد کند. محدودیت‌های این مطالعه عمدتاً به ماهیت جانبی آن مربوط می‌شود. جمع‌آوری داده‌ها یک رویداد یکباره بود و در نتیجه داده‌ها عمق زمانی ندارند، در حالی که نمره‌ها می‌توانند به راحتی از یک سال به سال دیگر و حتی در همان سال تحصیلی بسته به شرایط شخصی به‌طور قابل توجهی تغییر کنند. از نظر نوع مدرسه، دانش‌آموزان، شرایط اجتماعی-اقتصادی آنان و محیط‌های اجتماعی/فرهنگی، بخش قابل تعمیمی از دانش‌آموزان نیستند که مطالعه در آن انجام شده‌است که این محدودیت خارج از اختیار پژوهشگر بوده‌است. مطالعه‌های آتی باید ویژگی‌های جمعیت-شناختی بیشتری از دانش‌آموزان مانند شرایط خانوادگی، موقعیت جغرافیایی و وضعیت اجتماعی و اقتصادی خانواده را مشخص کنند تا بتوانند تعیین کنند که چگونه می‌تواند بر نتایج اینگونه مطالعه‌ها تأثیر بگذارد.

این مطالعه همچنین شامل یک نمونه جامعه از دانش‌آموزان بود. شاید جالب باشد که ببینیم آیا یافته‌ها در نمونه‌های غیر دانش-آموزی از جمله دانشجویان تکرار می‌شوند یا خیر. به روان‌شناسان و مشاوران تربیتی در مدارس پیشنهاد می‌شود که در راستای بهبود اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی دانش‌آموزان به نقش احساس تنهایی و حمایت اجتماعی ادراک شده توجه کنند. چرا که حمایت اجتماعی مبتنی بر خانواده قابل آموزش است. بر این اساس روان‌شناسان تربیتی که در زمینه اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی فعالیت می‌کنند در مراکز مشاوره تحصیلی و مدارس فعالیت می‌کنند، با در نظر کارگاه‌های آموزشی مانند آموزش حمایت اجتماعی در مدارس زیر نظر سازمان آموزش و پرورش به بهبود اعتیادهای رفتاری همچون اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی دانش‌آموزان کمک کنند.

زندگی واقعی، بر روی رویدادهای آنلاین تمرکز می‌کنند (ماری و همکاران، ۲۰۲۳). هرقدر میزان حمایت اجتماعی از دانش‌آموزان بالاتر باشد، اعتیاد به اینترنت و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی کمتر می‌شود. برعکس، حمایت اجتماعی پایین منجر به افزایش اعتیاد به اینترنت اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی می‌شود. همچنین پژوهشگرانی همچون نعیمی و نوری ثمین (۲۰۱۶) به این نتیجه دست یافتند که استفاده فزاینده از اینترنت و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی با کاهش ارتباط خانوادگی و شرکت در محافل اجتماعی محلی همراه است. لذا منطقی است گفته شود که بین حمایت اجتماعی ادراک شده و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی رابطه مستقیم وجود دارد.

در نهایت نتایج نشان داد که حمایت اجتماعی ادراک شده در رابطه بین احساس تنهایی با اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی نقش میانجی دارد. پژوهشی که همسو با این نتیجه به دست آمده باشد، یافت نشد. اما می‌توان پژوهش‌های یویاروگلو و همکاران (۲۰۲۲) و ژانگ و همکاران (۲۰۲۲) را همسو با این نتیجه دانست که ارتباط مستقیم بین احساس تنهایی و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی را نشان داده‌اند. در تبیین این نتیجه به دست آمده می‌توان گفت که یکی از اصلی‌ترین انگیزه‌های استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی در دانش‌آموزان رفع مشکل‌های روان‌شناختی و اجتماعی مانند تنهایی است. دانش‌آموزانی که تنها هستند و مهارت‌های اجتماعی خوبی ندارند می‌توانند به جای تسکین مشکل‌های اصلی خود، رفتارهای آسیب‌زای بیشتری در شبکه‌های اجتماعی مجازی از خود بروز می‌دهند که این خود منجر به پیامدهای منفی مانند انجام ندادن تکالیف مدرسه در این دانش‌آموزان می‌شود. لذا چنین نتایج منفی به واسطه استفاده زیاد از شبکه‌های اجتماعی دانش‌آموزان را فعالیت‌های اجتماعی سالم جدا کرده و آنان را به سوی تنهایی بیشتر سوق می‌دهد. همچنین دانش‌آموزانی که احساس تنهایی بالایی دارند، به علت نداشتن مهارت‌های اجتماعی کافی، از داشتن روابط رضایت‌بخش با همسالان محروم‌اند و کمبودهایی را در زمینه داشتن تعلق اجتماعی احساس می‌کنند و کمتر حمایت اجتماعی دیگران را دریافت می‌کنند. لذا احساس تنهایی می‌تواند روابط دانش‌آموزان با دیگران را تحت تأثیر قرار دهد و با منزوی شدن، فرد کمتر حمایت اجتماعی دیگران را دریافت می‌کند. بنابراین نداشتن توانایی برقراری ارتباط خوب به ایجاد روابط بین‌فردی منفی و ضعیف می‌انجامد و یکی از این موارد، ناتوانایی در ایجاد روابط دوستانه است که در سلامت روانی و اجتماعی و روابط گرم به عنوان یک منبع مهم و روابط اجتماعی سالم نقش بسیار مهمی دارد. بنابراین برای جبران این کمبودها و دریافت بازخوردهای مطلوب از سوی همسالان، دیگران و اطرافیان خود، به شبکه‌های اجتماعی

قدردانی: از همه شرکت‌کنندگانی (دانش‌آموزان دوره متوسطه) که به سوال‌های پژوهش پاسخ دادند و به پژوهشگران در اجرای این پژوهش کمک کردند نهایت تشکر و قدردانی می‌شود.

تعارض منافع: نویسندگان این پژوهش هیچ‌گونه تعارض منافی در انجام و نگارش آن ندارند.

حامی مالی: این پژوهش هیچ‌گونه حمایت مالی دریافت نکرده‌است.

Reference

- Aldhmadi, B. K., Kumar, R., Perera, B., & Algarni, M. (2025). Examining factor structure and psychometric properties of Ethical Leadership Questionnaire with Healthcare Professionals in Saudi Arabia. *Pakistan Journal of Medical Sciences*, 41(1), 101-106. <https://doi.org/10.12669/pjms.41.1.10861>
- Alfonsi, V., Varallo, G., Scarpelli, S., Gorgoni, M., Filosa, M., De Gennaro, L., & Franceschini, C. (2023). 'This is the last episode': the association between problematic binge-watching and loneliness, emotion regulation, and sleep-related factors in poor sleepers. *Journal of Sleep Research*, 32(1), 11-21. <https://doi.org/10.1111/jsr.13747>
- Amin, S., Haroon Rashidi, H., & Kazemian Moghadam, K. (2022). Investigating Parenting Styles and Family Relationship Patterns with Addiction to Virtual Networks: The Mediating Role of Social Competence in Dezful City Students. *The Women and Families Cultural-Educational*, 17(58), 133-157. [In Persian, 1401]. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.26454955.1401.17.58.5.4>
- Andreassen, C. S. (2015). Online social network site addiction: A comprehensive review. *Current Addiction reports*, 2(2), 175-184. <https://doi.org/10.1007/s40429-015-0056-9>
- Aparicio-Martínez, P., Ruiz-Rubio, M., Perea-Moreno, A. J., Martínez-Jiménez, M. P., Pagliari, C., Redel-Macías, M. D., & Vaquero-Abellán, M. (2020). Gender differences in the addiction to social networks in the Southern Spanish university students. *Telematics and Informatics*, 46(2), 1-10. <https://doi.org/10.1016/j.tele.2019.101304>
- Avarideh, S., Asadi Majreh, S., Moghtader, L., Abedini, M., & Mirbolok Bozorgi, A. (2019). The Mediating role of perceived social support in the effect of interpersonal forgiveness on social health in students. *Knowledge & Research in Applied Psychology*, 20(1), 71-80. [In Persian, 1398]. <https://doi.org/10.30486/jsrp.2019.663544>
- Azimi, K., Shehni Yailagh, M., & Khoshnamvand, M. (2024). Designing and Testing the Causal Model of the Relationship between Moral Identity and Bullying with the Mediation of Moral Disengagement among Iranian Adolescents. *Social Psychology Research*, 13(52), 13-30. <https://doi.org/10.22034/spr.2024.410580.1852> [In Persian, 1402]
- Bahirayi, H., Delavar, A., & Ahadi, H., (2006). Standardization of UCLA Loneliness Scale (version 3) on Students Attending Universities in Tehran. *Thought & Behavior in Clinical Psychology*, 1(1), 18-6. [In Persian, 1385]. <https://ensani.ir/file/download/article/20101111133919->
- Caplan, S. E., & High, A. C. (2007). Online social interaction, psychosocial well-being, and problematic Internet use. *Internet addiction: A handbook and guide to evaluation and treatment*, 1(1), 35-53. <https://doi.org/10.1002/9781118013991.ch3>
- Durak, M., Senol-Durak, E., & Karakose, S. (2022). Psychological Distress and Anxiety among Housewives: The Mediation Role of Perceived Stress, Loneliness, and Housewife Burnout. *Current Psychology*, 2(2), 1-12. <http://dx.doi.org/10.1007/s12144-021-02636-0>
- Flego, N., Deranja, L. J., & Orehovački, T. (2023). The Influence of the Internet and Social Networks on Behavioral Problems of Primary and Secondary School Students in Croatia. In *2023 46th MIPRO ICT and Electronics Convention (MIPRO)* (pp. 76-81). IEEE. <https://doi.org/10.23919/MIPRO57284.2023.10159760>
- Fumagalli, E., Dolmatzian, M. B., & Shrum, L. J. (2021). Centennials, FOMO, and loneliness: An investigation of the impact of social networking and messaging/VoIP apps usage during the initial stage of the coronavirus pandemic. *Frontiers in psychology*, 12(1), 1-10. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.620739>
- Gomez, R., & Watson, S. (2022). A Reevaluation of the Factor Structure, Reliability, and Validity of the Spiritual Well-Being Questionnaire. *Journal of Religion and*

- Health*, 1(2), 1-19.
<https://doi.org/10.1007%2Fs10943-022-01619-0>
- Gong, R., Zhang, Y., Long, R., Zhu, R., Li, S., Liu, X., ... & Cai, Y. (2021). The impact of social network site addiction on depression in Chinese medical students: A serial multiple mediator model involving loneliness and unmet interpersonal needs. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(16), 1-10.
<https://doi.org/10.3390/ijerph18168614>
- Griffiths, M. (2005). A 'components' model of addiction within a biopsychosocial framework. *Journal of Substance use*, 10(4), 191-197.
<https://doi.org/10.1080/14659890500114359>
- Griffiths, M. D., Kuss, D. J., & Demetrovics, Z. (2014). Social networking addiction: An overview of preliminary findings. *Behavioral Addictions*, 1(1), 119-141.
<https://doi.org/10.1016/B978-0-12-407724-9.00006-9>
- Hawkley, L. C., & Cacioppo, J. T. (2010). Loneliness matters: A theoretical and empirical review of consequences and mechanisms. *Annals of behavioral medicine*, 40(2), 218-227.
<http://dx.doi.org/10.1007/s12160-010-9210-8>
- Hellfeldt, K., López-Romero, L., & Andershed, H. (2020). Cyberbullying and psychological well-being in young adolescence: the potential protective mediation effects of social support from family, friends, and teachers. *International journal of environmental research and public health*, 17(1), 45-55.
<https://doi.org/10.3390/ijerph17010045>
- Henseler, J., Dijkstra, T. K., Sarstedt, M., Ringle, C. M., Diamantopoulos, A., Straub, D. W., & Calantone, R. J. (2014). Common beliefs and reality about PLS: Comments on Rönkkö and Evermann (2013). *Organizational research methods*, 17(2), 182-209.
<https://doi.org/10.1177/1094428114526928>
- Hussain, I., Cakir, O., & Ozdemir, B. (2020). Studying internet addiction profile of university students with latent class analysis. *Education and Information Technologies*, 25(1), 4937-4959.
<https://doi.org/10.1007/s10639-020-10203-6>
- Kabul, E. G., Aksoy, C. C., & Calik, B. B. (2025). The validity of Turkish version of Social Frailty Index in older adults: An index of social attributes predictive of mortality. *Revista Española de Geriatria y Gerontología*, 60(2), 1-10.
<https://doi.org/10.1016/j.regg.2024.101556>
- Kaya, Z., Vangölü, M. S., Marufoğlu, M., & Özdemir, M. (2023). Predicting Digital Addiction in Adolescents: The Role of Perceived Social Support and Well-Being Variables. *International Journal of Progressive Education*, 19(3), 1-10.
<http://dx.doi.org/10.29329/ijpe.2023.546.2>
- Kim, J., LaRose, R., & Peng, W. (2009). Loneliness as the cause and the effect of problematic Internet use: The relationship between Internet use and psychological well-being. *CyberPsychology & Behavior*, 12(4), 451-455. <https://doi.org/10.1089/cpb.2008.0327>
- Kline, R. B. (2023). *Principles and practice of structural equation modeling*. Guilford publications.
<https://www.guilford.com/books/Principles-and-Practice-of-Structural-Equation-Modeling/Rex-Kline/9781462551910>
- Lim, M. H., Penn, D. L., Thomas, N., & Gleeson, J. F. M. (2019). Is loneliness a feasible treatment target in psychosis?. *Social psychiatry and psychiatric epidemiology*, 1(2), 1-6. <https://doi.org/10.1007/s00127-019-01731-9>
- López-Gil, J. F., Chen, S., Jiménez-López, E., Abellán-Huerta, J., Herrera-Gutiérrez, E., Royo, J. M. P., & Tárraga-López, P. J. (2023). Are the Use and Addiction to Social Networks Associated with Disordered Eating Among Adolescents? Findings from the EHDLA Study. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 2(2), 1-15.
<http://dx.doi.org/10.1007/s11469-023-01081-3>
- Mari, E., Biondi, S., Varchetta, M., Cricenti, C., Frascchetti, A., Pizzo, A., & Quaglieri, A. (2023). Gender differences in internet addiction: A study on variables related to its possible development. *Computers in Human Behavior Reports*, 9(1), 1-10.
<http://dx.doi.org/10.1016/j.chbr.2022.100247>
- Moretta, T., Buodo, G., Demetrovics, Z., & Potenza, M. N. (2022). Tracing 20 years of research on problematic use of the internet and social media: Theoretical models, assessment tools, and an agenda for future work. *Comprehensive Psychiatry*, 112 (1), 1-10. <https://doi.org/10.1016/j.comppsy.2021.152286>
- Naami, A., & Noori-Samarin, S. (2016). Prediction of social networks addiction on the basis of Female Students' Loneliness and Self-esteem. *Journal of Woman in Culture and*

- Arts*, 8(2), 193-204. [In Persian, 1395].
<https://doi.org/10.22059/jwica.2016.60314>
- Pennant, S., C Lee, S., Holm, S., Triplett, K. N., Howe-Martin, L., Campbell, R., & Germann, J. (2020). The Role of Social Support in Adolescent/Young Adults Coping with Cancer Treatment. *Children*, 7(1), 1-10.
- Pouresmaeel Niyazi, M., Farshbaf Mani Sefat, F., Khademi, A., & Meshgi, S. (2022). The relationship of treatment adherence with illness perception, self-compassion and perceived social support: the mediatory role of life expectancy among patients with cardiovascular diseases. *Shenakht Journal of Psychology and Psychiatry*, 9(2), 92-105. [In Persian, 1401].
<http://dx.doi.org/10.32598/shenakht.9.2.92>
- Pournaghash Tehrani, S., & Khaki Sedigh, S. (2022). The Mediating Role of Perceived Social Support between Social media Addiction and Attachment Styles in Adult Instagram users in Tehran. *Rooyesh*. 11(3), 159-170. [In Persian, 1401].
<http://frooyesh.ir/article-1-3422-fa.html>
- Russell, D. W. (1996). UCLA Loneliness Scale (Version 3): Reliability, validity, and factor structure. *Journal of personality assessment*, 66(1), 20-40.
https://doi.org/10.1207/s15327752jpa6601_2
- Saqib, N., & Amin, F. (2024). The development and validation of the Indian social media addiction scale. *Online Information Review*, 48(1), 209-228.
<https://doi.org/10.1108/OIR-09-2021-0477>
- Saqezi, A., Yazdani Esfidvajani, H., & Golmohamadian, M. (2020). The mediating role of positive metacognition and meta-emotion in the relationship between perceived social support with Corona anxiety. *Counseling Culture and Psychotherapy*, 11(43), 33-62. [In Persian, 1399].
<https://doi.org/10.22054/qccpc.2020.52626.2428>
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H., & Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of psychological research online*, 8 (2), 23-74.
<https://psycnet.apa.org/record/2003-08119-003>
- Schmidt, N., & Sermat, V. (1983). Measuring loneliness in different relationships. *Journal of personality and social psychology*, 44(5), 1-10.
<https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.44.5.1038>
- Shahnawaz, M. G., & Rehman, U. (2020). Social networking addiction scale. *Cogent psychology*, 7(1), 1-17.
<https://doi.org/10.1080/23311908.2020.1832032>
- Tsilika, E., Galanos, A., Polykandriotis, T., Parpa, E., & Mystakidou, K. (2019). Psychometric Properties of the Multidimensional Scale of Perceived Social Support in Greek Nurses. *Canadian Journal of Nursing Research*, 51(1), 23-30.
<https://doi.org/10.1177/0844562118799903>
- Uram, P., & Skalski, S. (2022). Still logged in? The link between Facebook addiction, FoMO, self-esteem, life satisfaction and loneliness in social media users. *Psychological Reports*, 125(1), 218-231.
<https://doi.org/10.1177/0033294120980970>
- Uyaroğlu, A. K., Ergin, E., Tosun, A. S., & Erdem, Ö. (2022). A cross-sectional study of social media addiction and social and emotional loneliness in university students in Turkey. *Perspectives in Psychiatric Care*, 1(1), 1-10.
- Wang, P., Hu, H., Mo, P. K., Ouyang, M., Geng, J., Zeng, P., & Mao, N. (2022). How is father phubbing associated with adolescents' social networking sites addiction? Roles of narcissism, need to belong, and loneliness. *The Journal of Psychology*, 156(5), 331-348.
<https://doi.org/10.1080/00223980.2022.2034726>
- Yenen, E. T., & Carkit, E. (2023). Fear of COVID-19 and general self-efficacy among Turkish teachers: Mediating role of perceived social support. *Current Psychology*, 42(3), 2529-2537. <https://doi.org/10.1007/s12144-021-02306-1>
- Zhang, L., Li, C., Zhou, T., Li, Q., & Gu, C. (2022). Social networking site use and loneliness: a meta-analysis. *The Journal of Psychology*, 156(7), 492-511.
<https://doi.org/10.1080/00223980.2022.2101420>
- Zimet, G.D., Dahlem, N. W., Zimet, S. G., & Farley, G. K. (1988). The Multidimensional Scale of Perceived Social Support. *Journal of Personality Assessment*, 52(1), 30-41.
http://dx.doi.org/10.1207/s15327752jpa5201_2